

izbiri svoje snovi izobraževalni strukturi celotne šolske vzgoje. Zelo bi bilo koristno, če bi kdo analiziral, katera učna snov se pri starem in novem učnem načrtu pokriva z učno snovjo kakega drugega predmeta na isti šoli, kaj pa bi lahko razširili na področju, kjer je pri ostalih predmetih praznina. Če bi na primer ugotovili, da druge stroke ne izobrazijo dovolj dijaka, da bi znal citati topografske karte, sinoptične karte, da bi razumel smisel agrarnih reform v nerazvitih deželah (da imenujem le nekaj primerov), potem bi geografi lahko na tem področju razširili snov, drugod pa jo po istem načelu zožili. Da pa bi opustili osnove svoje stroke geografije, ki je veda o prostorskih enotah, ter poučevali razne procese same na sebi, k temu nas ne more siliti nihče, saj to lahko uspešneje opravijo drugi.

Ta poziv k širši diskusiji o geografiji v šoli, ki je potrebna posebno zdaj ob pripravah za novo reformo srednjih šol, utemeljujem tudi z dejstvom, da je naša stroka stvar nas vseh in da bomo čutili vsi posledice, če jo diskreditiramo v šoli. Potrebno bi bilo pridobiti večje število ljudi za sodelovanje pri načrtovanju izboljšanja, ne pa zamenjavati geografsko učno snov. Več bi bilo treba narediti za strokovni dvig predavateljev geografije, kar po mojem še najprej privede do posodobljenja pouka.

Jakob Medved

UDK 371.3. : 91

METODIKE IN METODSKI PRIROČNIKI ZA POUK GEOGRAFIJE

(Objavljeni v Jugoslaviji v zadnjih letih)

(Referat na "Simpoziju o učbenikih in drugi geografski literaturi pri pouku", ki je bil v Zagrebu od 25. 9. 1974)

UVOD

Organizatorji simpozija so me povabili, naj pripravim referat o metodikah in metodičnih priročnikih, ki so bili objavljeni pri nas v zadnjih letih. Ko sem se lotil dela, sem si najprej zastavil vprašanje: kakšen namen ima moj referat: Ali naj v njem prikažem čim popolnejši seznam vseh metodik in metodičnih priročnikov, ki so bili izdani v zadnjih letih v posameznih republikah, orišem njihovo osnovno vsebino in jih mogoče med seboj primerjam? Ali pa naj vzamem metodike in metodične priročnike kot vsebinsko izhodišče in skušam na osnovi le-teh primerjati naše učne poti pri pouku geografije in postavljene vzgojno-izobraževalne smotre geografije kot sestavni del vzgojno-izobraževalnih smotrov naše šole.

Če je osnovni namen mojega referata prikazati čim natančnejši seznam vseh metodik in priročnikov, torej nekak bibliografski pregled s kratkimi sinopsisi, potem bi bila vsebina za tako posvetovanje verjetno nekoliko skromna. Pri tem verjetno tudi ni mišljen zgodovinski prikaz razvoja metodike geografije v Jugoslaviji, ki bi bil vsekakor lahko zelo zanimiv in potreben, toda bi po svoji vsebini in obsegu znatno presegal namen tega simpozija in bi zahteval tudi izredno dosti časa, ki ga pa žal nimam na razpolago.

Verjetno je torej mišljeno, da vzamem metodike, ki so izšle v zadnjih letih, kot vsebinsko izhodišče in skušam prikazati poti našega geografskega izobraževanja. Ali naj obravnavam samo poti (metode)

in jih podobno kot delajo strokovnjaki za promet, uvrščam v razne kategorije od navadne poljske poti, makadamskih cest, raznih vrst asfaltiranih cest, cest prvega, drugega in tretjega reda, avtomobilskih cest itd.? Ali naj pri tem upoštevam tudi prometne predpise (načela), tako splošna, ki so obvezna na vseh poteh, kot tudi specifična za posamezne vrste poti? Ali naj obravnavam poti in predpise na splošno, ali pa naj jih obravnavam v določenem prostoru? Kako bi prišel do določenega kraja do določenega cilja (vzgojno-izobraževalnih smotrov)? Pri tem je pomembno tudi vprašanje, kakšno vsebino bom spravljal po teh poteh: kamenje ali občutljivo steklo? Kamenje lahko spravljam po različnih cestah in z zelo različnimi vozili. Za prevoz občutljivega stekla bom moral verjetno izbirati boljše poti in verjetno tudi primernejše vozilo, če hočem, da bom steklo pripeljal celo do določenega cilja.

Sama logika zahteva, da ne morem izbirati, obravnavati in vrednotiti poti (učnih metod), prometnih predpisov (učnih načel) in prometnih sredstev (učnih pripomočkov), dokler mi ni jasno, kje in kakšno stavbo naj gradim (vzgojno-izobraževalni smotri) in kakšno gradivo (učno snov) potrebujem za to.

Postopnost obravnave torej zahteva, da najprej spoznam cilj in zgradbo, ki jo želimo graditi (vzgojno-izobraževalne smotre šole in vzgojno-izobraževalne smotre geografije kot učnega predmeta). Iz tega izhaja, kakšen material (učno snov) potrebujemo. Šele tedaj lahko izbiramo primerne poti (učne metode) in primerna prometna sredstva (učne pripomočke). Na sami poti pa moramo seveda upoštevati prometne predpise (učna načela), da ne končamo v jarku neznanja.

Osnovno izhodišče naše obravnave torej ne morejo biti poti (učne metode), temveč lahko izhajamo le iz zgradbe, ki jo želimo graditi, to je iz naših splošnih vzgojno-izobraževalnih smotrov v naši samoupravni socialistični družbi. Temu splošnemu smotru se podrejajo vsi dejavniki. Če želimo graditi zgradbo po določenem načrtu, ni mogoče, da bi vanjo vgradili vse materialno gradivo, ki ga imamo na razpolago, ali da bi jo gradili samo iz peska, temveč potrebujemo gradivo določenih vrst, določene količine in določeno kakovost, kot zahteva projekt zgradbe. Če hočemo zgraditi to zgradbo na določenem mestu, tudi ne moremo reči: mi do tja poznamo samo take poti (metode) in taka prevozna sredstva, zato lahko tja prevažamo samo tak material, kajti v tem primeru se bo gradnja ustavila ali pa bomo zgradili popolnoma nekaj drugega, kot smo načrtovali. Če hočemo gradnjo uspešno končati, bomo morali popravljati ali graditi nove poti ter izboljševati ali pa izdelovati nova prometna sredstva.

Oris metodik in metodičnih priročnikov ter primerjava učnih poti pri pouku geografije in postavljenih vzgojno-izobraževalnih smotrov geografije kot učnega predmeta in kot sestavnega dela splošnih vzgojno-izobraževalnih smotrov šole zahteva, da si najprej ogledamo vzgojno-izobraževalne smotre našega predmeta in s tem v zvezi izbor snovi, s čimer se ukvarja didaktika geografije, in nato učne metode, učna sredstva in drugo, s čimer se ukvarja metodika geografije.

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI SMOTRI SOLE

ijčne metode in učna sredstva so odvisna od vzgojno-izobraževalnih smotrov geografija kot učnega predmeta ter s tem povezanega izbora učne snovi. Splošni vzgojno-izobraževalni smotri šole kot celote niso enostaven seštevek smotrov posameznih predmetov, temveč so postavljeni od družbe. Sleherna družba v skladu s svojim družbeno-ekonomskim, tehničnim, kulturnim in socialnim razvojem določa svoje vzgojno-izobraževalne smotre, ki naj jih šola uresničuje. Noben predmet ni v šoli sam sebi namen, temveč je v šoli zato, da po svoje prispeva k uresničevanju vzgojno-izobraževalnih smotrov šole kot celote. Zaradi tega ne moremo pri posameznem predmetu postavljati vzgojno-izobraževalnih smotrov, ki bi izhajali iz predmeta samega, npr. z željo po vzgoji mini geografov, temveč moramo vsak predmet znanstveno ovrednotiti z vidika, kaj lahko ta predmet prispeva k uresničevanju naših splošnih vzgojno-izobraževalnih smotrov v naši samoupravni socialistični družbi. Jasno postavljeni vzgojno-izobraževalni smotri predmeta so lahko izhodišče za vse nadaljnje didaktično-metodično delo, kajti če nam ni jasen cilj, kamor naj bi prispeli, tudi ne moremo izbirati poti.

Kaj pravijo o vzgojno-izobraževalnih smotrih geografije kot učnega predmeta metodike geografije in metodični priročniki?

Vrsta metodik tega vprašanja sploh ne obravnava, temveč navaja vzgojno-izobraževalne smotre geografije, ki jih predpisuje učni načrt v posameznih republikah, brez posebnega pojasnjevanja ali razlage. Nekateri avtorji posvečajo temu vprašanju precej pozornosti. Pri tem jih večina izhaja iz geografije kot znanosti, ki naj je psihološko in pedagoško prilagojena razvojni stopnji otrok, in govore o tem, kakšne kvalitete lahko nudi geografija pri vzgoji mladega rodu. Nekateri so mnenja, da moramo izhajati iz naše družbene stvarnosti in da moramo mladino pripravljati za vključevanje v procese samoupravljanja. Toda od splošnih načel in splošnih misli nismo storili koraka naprej k stvarni realizaciji. Vse metodike, ne glede na različne nianse odnosa do vzgojno-izobraževalnih smotrov geografije, te smotre dejansko izvajajo iz geografije kot znanosti navajajo, kaj lahko ta predmet prispeva k izobrazbi, da pa bo vzgojno neoporečen, dodamo še zahteve: pouk mora biti napreden, pouk mora biti idejno pravilen itd.

Bistvo vprašanja je v tem, ali je lahko izhodišče za postavljanje vzgojno-izobraževalnih smotrov pri pouku geografije GEOGRAFIJA ali je izhodišče ČLOVEK. Z drugimi besedami, ali je v ospredju težnja, da mladino naučimo čimveč geografije, ali je v ospredju vzgojno-izobrazbena potreba človeka, živečega v 21. stoletju. Mislim, da o tem ne more biti dvoma. Geografija v šoli ni zaradi geografije same na sebi, temveč je zato, da pomaga pri uresničevanju splošnih vzgojno-izobraževalnih smotrov naše šole, ti pa streme za tem, da vzgojimo vsestransko razgledanega, svobodnega člana naše samoupravne socialistične družbe. Svoboden in enakopraven član samoupravne družbe je lahko le tisti, ki se lahko svobodno odloča, to pa je mogoče le takrat, če stvari, o katerih odloča, tudi pomeni. Izhajati moramo torej iz potreb človeka v 21. stoletju. Ni in ne more biti naš smoter "pripravljati ljudi za življenje", kakor radi pogosto govorimo, temveč mora biti šola del življenja samega, ki pripravlja človeka in ga usposablja za reševanje problemov, ki jih bo prinesla prihodnost. Kateri so ti osnovni problemi, ali so to problemi v zvezi s smiselnim gospodarjenjem v prostoru in ohranjanju zdravega okolja, ali so to problemi v zvezi s pridobivanjem hrane, naraščanjem števila prebivalstva, prenaseljenosti itd., je potrebno šele ugotoviti.

Ob razmišljanju o tem vprašanju lahko ugotovimo, da naši vzgojno-izobraževalni smotri izhajajo iz geografije kot učnega predmeta, ne pa iz potreb človeka. Trudimo se, da bi mladino seznanili s številnimi geografskimi informacijami in ga pripravili za vključevanje v proces samoupravljanja. Toda mladina že živi, živi v samoupravni družbi, zato je potrebno iz tega izhajati in jo usmerjati ter usposablja za reševanje nalog v bodočnosti. Naši vzgojno-izobraževalni smotri niso v skladu s celotnim projektom zgradbe - splošnimi vzgojno-izobraževalnimi smotri šole kot celote - ker niso usmerjeni v bodočnost, temveč v preteklost in sodobnost. Nobene stavbe pa ni mogoče graditi tako, da bi dobavitelji lesa imeli svoj projekt, dobavitelji opeke drugega itd., temveč za eno zgradbo lahko obstaja le en splošen projekt. Zaradi tega je nujno potrebno, da didaktika geografije, izhajajoč iz splošnih vzgojno-izobraževalnih smotrov, ugotovi, kakšne so naloge geografije pri oblikovanju bodočih rodov.

IZBOR UČNE SNOVI

Kot je potreben za gradnjo določene zgradbe določen gradbeni material, tako je za doseg določenih vzgojno-izobraževalnih smotrov potrebna določena učna snov. Pri tem si lahko zastavimo naslednja vprašanja:

- Ali je izbor učne snovi tak, da zajema vso tisto snov, ki je nujna za razumevanje logičnega sistema geografske znanosti in omogoča razvijanje geografskega mišljenja?
- Ali je izbor snovi taky, da zajema vso tisto snov, ki je potrebna za reševanje miselnih nalog, za razumevanje nadaljnje snovi tega predmeta v šoli, in ali daje osnove za poznejše samoizobraževanje?
- Ali izbor snovi posveča, posebno pozornost tistim geografskim spoznanjem, ki so nujno potrebna občanu v naši samoupravni socialistični družbi, da bo lahko razumno reševal in obvladoval nasprotja, ki se pojavljata v našem življenjskem okolju?

- Ali je koncept geografije kot učnega predmeta oblikovan na načelih marksizma kot znanstvenega in filozofskega sistema naše samoupravne socialistične družbe?

Oglejmo si, kaj pravijo o tem osrednjem vprašanju metodike za pouk geografije. Po kakšnih načelih izbirajo, oziroma kakšna načela postavljajo za izbor gradiva. Na splošno lahko rečemo, da v metodikah nimamo nakazanih kakih izoblikovanih kriterijev za izbor učne snovi. Navadno naše metodike to odločilno vprašanje obidejo in smatrajo samo po sebi umevno, da posredujemo celotno geografsko snov prilagojeno razvojni stopnji. To je razvidno iz praktičnega navajanja snovi in iz redkih metodik, ki te kriterije navajajo. Postavljajo zahtevo, da mora učna snov izhajati iz prejšnjih geografskih spoznanj, da je potrebno dati učencem zaokroženo znanje iz vseh disciplin geografije v najosnovnejših potezah, da moramo pri izboru upoštevati razvojno stopnjo in izbrati tisto gradivo, ki ga učenci lahko razumejo, ter da je potrebno dati prednost gradivu, ki ima praktično vrednost.

Pri izboru učne snovi lahko ugotovimo naslednje skupne značilnosti:

1. Vse metodike pri izboru učne snovi izhajajo iz geografije in stoje na stališču, da je potrebno mladini nuditi vsa spoznanja, ki jih lahko učenci na določeni razvojni stopnji osvoje. Pri tem je potrebno dati prednost gradivu, ki ima praktično vrednost. Vse metodike geografije torej streme za tem, da v osnovni šoli vzgajamo mlade, razvidne in reševalne geografe. Geografija je torej v šoli sama sebi namen. Pa ne samo to, dijak ne spoznava celostnega okolja, temveč spoznava fizično-geografske, socialno-geografske, regionalno-geografske, kartografske in občegogeografske teme.
2. Jslobena metodika geografije pri kriterijih za izbor snovi ne upošteva in ne izhaja iz človeka, to je iz splošnoizobrazbenih potreb občana v naši samoupravni socialistični družbi. Pri izbiri učne snovi sploh ne razmišljamo, kakšne so sedanje in bodoče splošnoizobrazbene potrebe občana, da bo znal kot samoupravljalec pravilno gospodariti in reševati vedno večje konflikte, ki nastajajo v ožjem ali širšem okolju. Z drugimi besedami, mi se pri izboru snovi sploh ne prilagajamo potrebam našega časa. Podobni smo tovarni, ki proizvaja blago, ne da bi poznala potrebe, zahteve in želje tržišča. Njeni izdelki bodo neprodani ostali v skladiščih, tovarna pa bo prišla v krizo in bo verjetno propadla. Podobno se dogaja tudi z geografijo kot učnim predmetom. Nudimo vrsto faktov in dejstev, ki si jih dijaki na hitro zapomnijo in tudi hitro pozabijo, nudimo pregledne vse geografskih disciplin, ne nudimo pa osnovnih celostnih spoznanj o našem življenjskem okolju, učimo geografske discipline, ne učimo pa geografije. Podobni smo prej omenjeni tovarni nekurantnega blaga, ki ga potrošnik ne more uporabiti. Našo neživljenjskost kažejo družbene zahteve po uvedbi novega predmeta o okolju. Torej novo vedo o okolju, o tistem bistvenem predmetu geografskega proučevanja, ki ga po naših deklaracijah lahko obravnava samo geografija kot veda o prostoru, ki edina proučuje tako fizične kot družbene elemente in njihovo vlogo in pomen v okolju. Ali ni to največja družbena nezaupnica naši stroki? Kaj naj potem še ostane geografiji? Naštevanje dejstev, faktorjev in prikaz strogega pregleda geografskih disciplin ter samohvalnice in zatiranje o naši družbeni pomembnosti. To nekurantno blago bomo lahko nekaj časa še ponujali in vsiljevali, toda družbeni razvoj bo šel svojo pot, razvil se bo nov predmet o okolju in prišel bo čas, ko bo naše blago ostalo v skladišču, to je, da bodo v posameznih šolah močno skrčili število ur ali pa tako geografijo sploh ukinili.

Pri izboru učne snovi naše metodike ne posvečajo pozornosti vprašanju, ali je koncept geografije kot učnega predmeta oblikovan na načelih marksizma kot znanstvenega in filozofskega sistema naše samoupravne socialistične družbe ali pa je določenemu konceptu dodana samo zahteva po idejnosti. Bistvo vprašanja je v tem) ali koncept našega učnega predmeta v vzgojno-izobraževalnem procesu pomaga oblikovati marksistični pogled na svet ali pa sam koncept ne nudi zadosti teh možnosti in je potrebno posvečati posebno pozornost še pravilni idejni interpretaciji. Mislím, da takih dilem toliko let po zmagi socialistične revolucije ne bi smelo več biti. Obstajale pa so v predvojnem času, ko je napredni učni kader kljub neustreznim konceptom skušal mladini nuditi napreden pogled na svet in življenje.

Današnji koncept geografije kot učnega predmeta se je izoblikoval v drugi polovici preteklega stoletja kot odraz takratne stopnje razvoja znanosti in njenega vzgojnega pomena. Ta podedovani in nekritično sprejeti koncept geografije kot učnega predmeta nosi v sebi vrsto načelnih nasprotij.

Če se načelno vsi strinjamo, da je delovno področje geografije kot znanosti in geografije kot učnega predmeta lahko samo kompleksno obravnavanje prostorske stvarnosti, temelječe na regionalnem aspektu in ne na ločenem obravnavanju posameznih elementov stvarnosti, potem moramo zavzeti odklonilno stališče do dualistične geografije in njene krone - regionalne geografije ter preiti na enotno geografijo, ki ne bo zahtevala neprestanih idejnih interpretacij. Na drugi strani pa mora izbor učne snovi nuditi možnosti za aktivno sodelovanje učencev v učnem procesu, kar je eden izmed važnih etapnih smotrov vzgoje bodočega samoupravitelja.

Ob pregledu obravnavanja vzgojno-izobraževalnih smotrov in v izboru vsebine v naših metodikah geografije lahko ugotovimo, da nimamo izoblikovanih jasnih načel ne za vzgojno-izobraževalne smotre našega predmeta in ne za izbor vsebine. Kjer pa se tej jasnosti vsaj nekoliko približamo, povsod izhajamo iz geografije kot znanosti, ne pa iz človeka in njegovih potreb.

UČNA NAČELA

Vse metodike geografije posvečajo dosti pozornosti učnim ali didaktičnim načelom pri pouku geografije. V glavnem so v vseh metodikah načela povzeta po splošnih didaktikah in aplicirana na pouk geografije. Načela kot splošni prometni predpisi na poti osvajanja znanja so res lahko dokaj enaka pri različnih predmetih, vsaj do določene mere. Obstajajo pa tudi razlike. Če je po neki cesti dovoljena hitrost 40 km na uro, voznik ne bo vedno enako vozil. Če prevaža po slabi cesti steklo, bo kljub dovoljeni brzini 40 km peljal bolj počasi, če pa prevaža kamenje bo lahko vozil z določeno brzo, če se mu ne zdi škoda vozila. Splošna didaktična načela izhajajo iz izhodišča, kako moramo ravnati, da si učenci spoznanja osvoje. Vsak predmet pa ima pri doseganju splošnih vzgojno-izobraževalnih smotrov šole kot celote svoje specifične naloge in svoj pomen, saj mora prispevati svoj delež k realizaciji teh smotrov. Zaradi tega učnih načel geografije ne moremo izvajati samo iz obče didaktike, to je iz splošnih principov o uspešnosti učenja, temveč moramo izhajati iz uspešnosti učenja geografije in ugotoviti specifična didaktična načela za pouk geografije. Teh načel nam ne more dati obča didaktika, temveč nam bi jih lahko dala le didaktika geografije, ki pa je pri nas popolnoma nerazvita in nepoznana. Didaktika geografije bo morala iz svojega vidika ponovno ovrednotiti splošna didaktična načela in raziskati specifična načela pouka geografije. Verjetno lahko brez obširnih teoretičnih razprav trdimo, da so za uspešen pouk geografije pomembna jazen jpošnih didaktičnih zghtev tudi specifična geografska didaktična načela, kot so načelo celostnosti, kompleksnosti aji enotnosti ter načelo razvojnosti, saj si brez njih - čeprav jih ne navaja nobena metodika geografije - ne moremo predstavljati vzgoje geografskega načina mišljenja.

UČNE METODE

Učne metode so v vseh metodikah geografskega pouka dokaj obširno obravnavane. Skoraj vse metode, razen obravnave samih metod, povzetih po občih didaktikah, prikazujejo tudi njihovo praktično uporabnost. Pri tem izhajajo iz načela, da so učne metode odvisne od učne snovi in od razvojne stopnje učencev. Ker pa nimamo izoblikovanih vzgojno-izobraževalnih smotrov geografije kot učnega predmeta in s tem tudi ne izbora učne snovi, visi tudi trditev odvisnosti metode od učne snovi na pajčevini. Če hočemo dati učencu najpreprostejša celostna spoznanja o geografskem okolju in s tem osnove geografskega načina mišljenja, bo potrebno dejansko, ne samo deklarativno, stopiti iz zaprosenih učilnic v naravo, v naš laboratorij, in tam odkrivati geografska spoznanja. S tem ne bomo storili nič revoTučlonarFiega, saj bi tako samo realizirali več sto let stare zahteve Komenskega in uskladili našo spoznavno pot z Leninovim triom "od živega opozovanja do abstraktnega mišljenja in od njega v prakso". Tak način dela in taka vsebina geografskega pouka pa bo zahtevala tudi drugačne poti, med katerimi bodo verjetno prišle v poštev metode neposrednega ugotavljanja različnih dejstev, kartiranje, anketiranje, ugotavljanje in reševanje problemov itd. Te metode izhajajo iz dialektično enotne geografije kot učnega predmeta in so tudi v skladu z našimi splošnimi težnjami, da učenec postane resnično enakopraven sodelavec v učnem procesu.

ZAKLJUČKI

Moj pregled vzgojno-izobraževalnih smotrov, izbora vsebine, učnih načel in učnih metod v naših metodikah geografije skozi prizmo splošnih vzgojno-izobraževalnih smotrov naše šole je mogoče pristranski in nepopoln, vendar lahko ugotovimo nekaj nespornih dejstev.

1. V Jugoslaviji se je razvijala samo metodika geografije in še ta samo v obliki praktičnih napotil za delo v razredu. Pogosto celo trdimo, da je njena osnovna naloga "prenos izkušenj starejših praktikov na mlajše generacije". Ta praktična napotila ne temelje na lastnih raziskavah, temveč se naslanjajo na splošno didaktiko, ki jo skušajo prilagajati potrebam geografskega pouka. Poglavja o razvoju ustreznosti ali neustreznosti snovi ne temelje na raziskovalnem delu, temveč so bolj "argument moči" kot pa "moč argumenta". Ta prakticistična usmerjenost v obravnavo metod in učnih sredstev brez jasno postavljenih vzgojno-izobraževalnih smotrov, načel in kriterijev za izbor vsebine je pripeljala jugoslovansko šolsko geografijo na stranski tir in ji družba s krčenjem številnih ur in iskanjem novega predmeta o okolju upravičeno daje nezaupnico in odreka mesto v šoli.
2. Osnovni vzrok krize geografije kot učnega predmeta je v tem, da smo predolgo ali pa še danes strokovno didaktiko istovetili s pedagogiko oziroma s splošno didaktiko ter smo naivno pričakovali, da bodo lahko pedagogi ali splošni didaktiki za nas razvijali didaktiko geografije. Didaktika geografije ne more biti ločena od stroke, je del geografskih znanosti in jo lahko razvija samo geograf, pri tem pa seveda mora upoštevati izsledke splošne didaktike, pedagogike in psihologije.
3. Skrajni čas je, da preidemo iz "obrtne dejavnosti" obravnave metod in učnih sredstev ter razvijemo didaktiko geografije. To novo geografsko znanstveno disciplino čakajo številne naloge, ki jih tu seveda ni mogoče v celoti zajeti, zato bom navedel samo nekatere:
 - Ugotoviti mora vzgojno-izobraževalne smotre geografije v skladu s splošnimi vzgojno-izobraževalnimi smotri raznih splošnoizobraževalnih in strokovnih šol v naši samoupravni socialistični družbi.
 - Odpraviti mora vse negativne ostanke dualistične geografije, pa naj ti vplivi prihajajo iz vzhoda ali zahoda, ter uvesti koncept dialektično enotne geografije, ki ne bo zahteval neprestane idejne interpretacije, temveč bo že sam po svojih izhodiščih pomagal oblikovati pri učencih marksistični pogled na svet in življenje.
 - Postaviti mora geografska didaktična načela, ki bodo izhajala iz dialektično enotne geografije in bodo v skladu z vzgojno-izobraževalnimi smotri geografije kot učnega predmeta.
 - Izbrati mora učno snov, ki bo lahko največ prispevala k oblikovanju mladega občana naše samoupravne socialistične družbe in mu dajala vse možne vzgojno-izobraževalne osnove iz našega predmeta za obvladovanje problemov sedanjosti in prihodnosti.

Rešitev teh načelnih vprašanj bo seveda zahtevala nove poti in nova sredstva, ki jih bo potrebno vzporedno razvijati.

Uporabljena literatura:

- Mavricij Zgonik: Metodika geografskega pouka, Ljubljana 1960
- Vojislav Š. Sekulović: Metodski priručnik za nastavo geografije u osnovnoj školi. Zavod za izdavanje učbenika Socialističke republike Srbije, Beograd 1971
- Dr. Živadin B. Jovičić: Metodika nastave geografije. Naučna knjiga, Beograd 1971
Metodski priručnik za nastavo geografije. Izdanje UNESKO, Beograd 1966
- Mr. Mirko Brazda: Metode rada s audiovizualnim sredstvi u nastavi zemljopisa. Školska knjiga, Zagreb 1972
- Radovan Pavifi: Jedna primjena grafičke metode u nastavi geografije (na primjeru Slovenije), Sarajevo 1960

- Istorija i geografija u osnovnoj školi. Zbornik nastavnih jedinica. Mlado pokolenje, Beograd 1968
- Milan J. Janjušević: Metodika nastave zemljopisa u osnovnoj školi. Znanje, Beograd 1951
- Dragutin Micič: Metodika zemljopisne nastave za srednje škole. Priručnik za nastavnike. Naučna knjiga, Beograd 1950
- Bogoljub Prokič: Crtež kao nastavno sredstvo i njegovo dejstvo na efekte učenja. Naučna knjiga. Beograd 1969
- Mavricij Zgonik: Nazornost v geografiji. Založba Obzorja. Maribor 1958

Jan Sabaka

UDK 371.3 domaće okolje : 91

DOMAĆE OKOLJE KOT NARAVNO UČILO PRI POUKU ZEMLJEPISA

UVOD

Naša šola zahteva, da pri vsakem predmetu iščemo novo vsebino, nove oblike in metode dela, s katerimi bomo lažje izpolnjevali izobraževalne in vzgojne naloge, ki nam jih nalaga socialistična družba.

Poučevanje zemljepisa v šoli, pogovori z učitelji, večletne izkušnje s sprejemnimi izpiti in predvsem raziskovanje pouka zemljepisa, ki smo ga opravili v šolah, kjer imajo naši slušatelji obvezne nastope, vse to nas prepričuje, da so v znanju in spretnostih učencev tehtne vrzeli. Seveda je več vzrokov za nezadovoljive uspehe pri pouku. Eden izmed glavnih je nepravilna metoda pri poučevanju zemljepisa.

Z nepravilnim poučevanjem zemljepisa se ne srečujemo samo pri mlajših učiteljih, ampak tudi pri starejših, ki jih pogosto uvrščamo med dobro podkovan kader. Mnogi učitelji - posebno še na osnovnih šolah - razumejo namreč zemljepis opisno in ga tako "tradicionalno" tudi poučujejo.

Kakor smo spremenili vsebino pri znanstvenem pojmovanju geografije, tako moramo spremeniti tudi metodiko poučevanja na naših šolah. Novo, znanstveno pojmovanje zemljepisa morajo dojeti tudi naši učitelji in v tej smeri morajo vsebino poučevanja razvijati ter uporabljati najprimernejše oblike in metode, da bi to vsebino najučinkoviteje podali učencem.

Op.uredništva: Pisec tega članka je geograf s PA iz Trnave. Prevod iz slovaščineje oskrbela mariborska PA.